

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ

Прва меѓународна научна конференција
„Влијанието на научно – технолошкиот развој во
областа на правото, економијата, културата,
образованието и безбедноста во
Република Македонија“

Скопје 20-21 декември 2013

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ: Прва меѓународна научна конференција
„Влијанието на научно – технолошкиот развој во областа на правото, економијата,
културата, образованието и безбедноста во Република Македонија“

Организатор: Институт за дигитална форензика
Универзитет „Евро-Балкан“ - Скопје

Уредник: Проф.д-р Сашо Гелев

Издавач: Универзитет „ЕВРО-БАЛКАН“ Скопје
Република Македонија
www.euba.edu.mk

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје
001.3:330/378(497.7)(063)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (1 ; 2013 ; Скопје)
Влијанието на научно-технолошкиот развој во областа на правото,
економијата, културата, образованието и безбедноста во Република
Македонија : зборник на трудови / Прва меѓународна научна
конференција, Скопје 20-21 декември, 2013 ; [уредник Сашо Гелев]. -
Скопје : Универзитет "Евро-Балкан", 2014. - 706 стр. : граф. прикази
; 24 см

Дел од текстот на англиски јазик. - Библиографија кон трудовите
ISBN 978-608-4714-05-7

а) Научен развој - Општествени науки - Македонија - Излагања на
конференции
COBISS.MK-ID 95578634

Сите права ги задржува издавачот и авторите

СОДРЖИНА

Наташа Грозданоска, Студент на втор циклус студии на ФДК, ЕУРМ- Скопје

Компјутерски криминал 15

Марија Милошеска, Студент на втор циклус студии на ФДК, ЕУРМ- Скопје

МОДЕЛОТ НА ПОЛИЦИСКО РАБОТЕЊЕ НАБЕЗБЕДНОСЕН РЕОН ВО ПСОД ОН-
ОХРИД 22

Елена Крагуевска, Студент на втор циклус студии на ФДК, ЕУРМ- Скопје

Феноменологија на компјутерски криминал 38

д-р Ненад Танески, доцент, Воена академија – Скопје

д-р Драге Петрески, вон.проф, Воена академија –Скопје

МОЌТА НА АЛ КАЕДА ПРЕД И ПО СМРТТА НА ОСАМА БИН ЛАДЕН 48

Проф. Д-р Влатко Чингоски, Електротехнички факултет – Радовиш, Универзитет „Гоце
Делчев“ – Штип

Улогата на пумпно-акумулационите хидроелектрани во функција на
зголемување на безбедноста и флексибилноста на електроенергетскиот
систем 58

Проф. Д-р Влатко Чингоски, Електротехнички факултет – Радовиш, Универзитет „Гоце
Делчев“ – Штип

Потреба и можности за развој и функционирање на Берза за Електрична
Енергија во Република Македонија 72

Доц. д-р Роман Голубовски, Електротехнички факултет - Радовиш, Универзитет "Гоце Делчев"
- Штип

Авто-тракинг решение за фотоволтаични панели 86

Доц. д-р Роман Голубовски, Електротехнички факултет - Радовиш, Универзитет "Гоце Делчев"
- Штип

Примена на Математичката Морфологија кај процесирање на сигнали..... 97

Д-р Тони МИЛЕСКИ, вонреден професор, Филозофски факултет – Институт за безбедност,
одбрана и мир

М-р Николчо СПАСОВ, Филозофски факултет – Институт за безбедност, одбрана и мир

ОДРЖЛИВИОТ РАЗВОЈ ВО ФУНКЦИЈА НА ОСТВАРУВАЊЕ НА ЕКОЛОШКАТА
БЕЗБЕДНОСТА..... 107

Д-р Тони МИЛЕСКИ, вонреден професор, Филозофски факултет – Институт за безбедност,
одбрана и мир

М-р Николчо СПАСОВ, Филозофски факултет – Институт за безбедност, одбрана и мир

БЕЗБЕДНОСНИ ИМПЛИКАЦИИ НА КЛИМАТСКИТЕ ПРОМЕНИ ВО РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА - СОСТОЈБИ И ТЕНДЕНЦИИ..... 119

Марко Јолески, Студент на втор циклус студии на ФДК, ЕУРМ- Скопје

ПРИВАТНАТА БЕЗБЕДНОСТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА СО ПОСЕБЕН ОСВРТ
НА ДЕТЕКТИВСКАТА ДЕЈНОСТ 129

Елена Ламаноска, Студент на втор циклус студии на ФДК, ЕУРМ- Скопје

Местото и значењето на ДНК – анализата во форензичките истражувања . 140

Едис Усеиновски, Студент на втор циклус студии на ФДК, ЕУРМ- Скопје

Криминалистичко значење на индициите 148

д-р Методија Дојчиновски, вон. проф., Воена академија „Генерал Михаило-
Апостолски“ Скопје

д-р Фердинанд Оџаков, доцент, Министерство за одбрана на Република Македонија

Воено технолошките трендови и безбедносните односи 158

Петреска Адела, Студент на втор циклус студии на ФДК, ЕУРМ- Скопје

Поим видови и откривање на компјутерски криминал 170

М-р Дејан Михајлов, Директор на Сектор за штети – Осигурување
Македонија Виена Иншуренс Груп, Скопје

МОЖНОСТА ЗА ОПТИМАТИЗАЦИЈА НА НИВОТО НА РИЗИК ПРИ ДОНЕСУВАЊЕ
НА БИЗНИС ОДЛУКА 179

Ненад Симјаноски, студент на втор циклус на ФДК, ЕУРМ, Скопје

Реформата на Законот за кривична постапка од 2011 година и нејзините
импликации врз водењето на постапката 192

Горан Митревски, Студент на втор циклус на студии на ФДК, ЕУРМ, Скопје

Институтот спогодување и признавање на вина според новиот Закон за
кривична постапка 203

М-р Ѓоко Поповски, Министерство за внатрешни работи - Скопје

Актуелни состојби и предизвици во областа на јавните набавки 213

Д-р Мила Жибак-Димковска, СОУ „Перо Наков“, Куманово,

М-р Фросина Николовска, СОУ „Перо Наков“, Куманово,

НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРЕДУСЛОВ ЗА УСПЕШЕН БИЗНИС 226

Вон. проф.д-р Марјан Николовски, Факултет за безбедност-Скопје

Вон.проф.д-р Фросина Ташевска-Ременски, Факултет за безбедност-Скопје

ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА И ЗАКАНИТЕ ПО НАЦИОНАЛНАТА БЕЗБЕДНОСТ 237

Проф.д-р. Слободанка Тодороска-Ѓурчевска, Факултет за детективи и криминалистика,
Европски Универзитет на Р.Македонија-Скопје

КАРАКТЕРИСТИКИТЕ НА ЛИЧНОСТА НА ИНТЕРНЕТ ЗАВИСНИЦИТЕ 246

Ана Димовска, Економски факултет Прилеп, Р.Македонија

Зголемување на продажбата и уделот на пазарот преку употреба на софтвер за управување со знаење..... 257

Драган Јованов, Факултетот за менаџмент на еколошки ресурси, МИТ Универзитет, Скопје

Александар Дејановски, Факултетот за менаџмент, МИТ Универзитет, Скопје

Значење и финансирањето на малите и средните агропретпријатија 265

Вангел Ноневски, Универзитет „Евро-Балкан“, Скопје, Република Македонија

Ослободување на протетското искуство 275

м-р Викторија Стојковски

Вон.проф. д-р Костандина Вељановска, Универзитет “Св. Климент Охридски”- Битола, Факултет за администрација и менаџмент на информациски системи –Битола, Р.Македонија

Архитектура на безбедносен систем за деловни субјекти 283

Трајко Мицески, Економски факултет, Универзитет “Гоце Делчев”, Штип, Р. Македонија

Наташа Стојовска, Економски факултет, Универзитет “Гоце Делчев”, Штип, Р. Македонија

ИНФОРМАЦИИТЕ ЗА НАТАЛИТЕТОТ ВО Р.МАКЕДОНИЈА КАКО ПОТТИК ЗА ИДЕНТИФИКУВАЊЕ НА ФАКТОРИТЕ НА ВЛИЈАНИЕ ЗА ТАКВИТЕ СОСТОЈБИ. 293

Трајко Мицески, Економски факултет, Универзитет “Гоце Делчев”, Штип, Р. Македонија

Наташа Стојовска, Економски факултет, Универзитет “Гоце Делчев”, Штип, Р.Македонија

УЛОГАТА НА Е-МАРКЕТИНГОТ ВО УСЛОВИ НА ПРОМЕНЕТА ДЕМОГРАФСКА СТРУКТУРА НА ПОТРОШУВАЧИТЕ, СО ОСВРТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 301

Маријана Хрисафов, Универзитет „Евро Балкан“ - Скопје

Генерирање на конфликти врз етничка основа во поранешните комунистички држави 309

д-р. Александар Даштевски, Универзитет Евро Балкан- Скопје

ВЛИЈАНИЕ НА НОВИТЕ КОЦЕПТИ НА СВЕТСКАТА ПОЛИТИКА
ВРЗПОЛИТИЧКИТЕ СИСТЕМИ И КУЛТУРНИТЕ ИДЕНТИТЕТИ..... 329

М-р Јасмина Мишоска, Република Македонија

Интернет маркетинг 344

М-р Јасмина Мишоска, Република Македонија

„Електронска трговија - основна алатка на е-бизнис“ 351

М-р Александар Стоименовски, Авторска Агенција Аргил

Микрофинансирањето како основа за самовработување 358

м-р Благој Неновски, докторски студии, Технички Факултет Битола

Систем за симулација и спроведување на испити со длабока интеграција на
Веб 2.0 сервисите 370

м-р Благој Неновски, докторски студии, Технички Факултет Битола

Улогата на таблет компјутерите во образованието, споредба со веќе
постоечките технологии и ниво на имплементација во Република
Македонија 382

Marina Andeva, Ph.D., Istituto di Sociologia Internazionale, Italy

Ethics, privacy, and data protection in R&D projects addressing surveillance and
security issues: the case of PROACTIVE 394

Доцент д-р Олга Кошевалиска, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип, Правен Факултет

Насловен вонреден професор д-р Лазар Нанев, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип, Правен
Факултет

Дигиталната форензика и дигиталните докази во кривична постапка..... 404

Д-р Николина Неновска_Универзитет "Св. Климент Охридски"- Битола

м-р Викторија Стојковски, Универзитет "Св. Климент Охридски"- Битола_Факултет за администрација и менаџмент на информациски системи –Битола, Р.Македонија

Технологијата-движечка сила на глобализацијатаРефлексии врз Република Македонија 422

Асс.м-р. Тања Крстева_Факултет за економски науки_ЕУРМ

Помл асс.м-р. Верица Најдовска_Факултет за економски науки_ЕУРМ

Помл асс.м-р. Верица Неделковска_Факултет за економски науки_ЕУРМ

Науката, технологијата и иновациите во новата економија 431

Катерина Иванова Анастасова_Универзитет за национална и светска економија (Софија, Бугарија)

Теодора Иванова_Универзитет на Југоисточна Европа (Тетово, Македонија)

Потенцијалот на социјалните мрежи за групно купување како фактор за зголемување на е-трговијата во Р.М..... 440

м-р Марјан Степановски_Универзитет "Евро-Балкан", Скопје

Македонија кон "Европа 2020": Креирање на Јавни Политики за Истражување и Иновации 452

Д-р. Јорданка Галева_Универзитет Евро-Балкан, Скопје

Влијанието на технолошкиот развој во образованиот процес..... 467

Елена Макаровска

Вонреден професор м-р Стојанка Манева-Чупоска

„Облеката – инспирација на ликовните уметници и модните илустратори од почетокот на 20век предизвик за нов современ израз“ 476

Assistant Professor Sergej Cvtekovski & Ph.D. Vanco Kenkov, Institute for security, defense and peace-Faculty of Philosophy, Skopje, Republic of Macedonia

THE ROLE OF TECHNOLOGY IN CHANGE THE FACE OF WAR..... 489

Daniela Koteska Lozanoska, Goran Shibakovski, UIST “St. Paul the Apostle” - Ohrid,
Republic of Macedonia

E-commerce: The Revolution is Just Beginning 504

Игор Панев, Универзитет „Евро Балкан“ - Скопје

Медијацијата како метод во решавањето на организациските конфликти. 518

Зорица Каевиќ, Студент на втор циклус Ениверзитет Евро-Балкан

Ристо Христов

Сашо Гелев, Електротехнички факултет – Радовиш, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Роман Голубовски, Електротехнички факултет – Радовиш, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

ХАВАРИЈА И ОЗДРАВУВАЊЕ ОД ХАВАРИЈА НА КОМПЈУТЕРСКИТЕ СИСТЕМИ 531

д-р Далиборка Блажеска, доцент, Универзитет Евро Балкан, Скопје

д-р Ленче Петреска, вонреден проф, Меѓународен Славјански Универзитет, Свети Николе

д-р Савица Димитриеска, вонреден проф, Европски Универзитет, Скопје

Примена на информациско-комуникациските технологии во деловните
субјекти 546

Сашо Гелев, Електротехнички факултет – Радовиш, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Роман Голубовски, Електротехнички факултет – Радовиш, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Ристо Христов

Елениор Николов, Воена академија-Скопје

МЕТОДОЛОГИЈА НА СПРОВЕДУВА НА КОМПЈУТЕРСКАТА ФОРЕНЗИКА..... 557

Огнен Ѓорѓиевски, Факултет за информатика, ЕУРМ Скопје, Р. Македонија

Сашо Гелев, Електротехнички факултет-Радовиш, Универзитет Гоце Делчев

Роман Голубовски, Електротехнички факултет-Радовиш, Универзитет Гоце Делчев

Автоматска регулација на пумпни станици со фреквентен регулатор 569

М-р Нада Донева, Кандидат на Школата за докторски студии, Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Република Македонија

ЕВТАНАЗИЈА..... 587

М-р Нада Донева, Кандидат на Школата за докторски студии, Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Република Македонија

Улогата на судот во казнената постапка според одредбите на новиот Закон за кривична постапка на Република Македонија 602

М-р Ана Станковска

Проф. д-р Соња Петровска, Универзитет „Гоце Делчев“

Теориските аспекти на социометрискиот статус на учениците (отфрлени/прифатени) и неговото образовно значење 616

Проф. д-р Цане Мојаноски, Факултет безбедности – Скопје

ОБЕЛЕЖЈА И НАЧИН ПРЕВЕНИРАЊЕ НА КОРУПЦИЈАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ПРЕКУ ПЕРЦЕПЦИТЕ НАГРАЃАНИТЕ..... 624

Aleksandar Sokolovski, NEOFOM

Saso Gelev, ETF Radoviš - UGD

Vlatko Cingoski, ETF Radoviš - UGD

Signature driven e-mail spam detection using network intrusion detection methodology 642

Дејан Коневски, Неотел;

Сашо Гелев. ЕТФ Радовиш УГД

Александар Соколовски, Неотел

ERP SYSTEM BASED ON A MODEL FOR GIS POSITIONING OF FIBER OPTIC
NETWORK 654

Зорица Каевиќ, Зорица Каевиќ, ОУ „Горѓија Пулевски“ Скопје,

М-р Билјана Петреска, Универзитет ЕВРО-БАЛКАН Скопје, bpetreska@gmail.com

Подигање на свеста за безбедноста на информациските системи..... 665

Д-р Ленче Петреска, вонреден проф, *Меѓународен Славјански Универзитет, Свети Николе*

Д-р Павлина Стојанова, вонреден проф, *Универзитет Евро Балкан, Скопје*

СОВРЕМЕНИОТ Е-БИЗНИС И ПОТРОШУВАЧКОТО ОДНЕСУВАЊЕ 689

Д-р Павлина Стојанова, вонреден проф, *Универзитет Евро Балкан, Скопје*

Д-р Далиборка Блажеска, доцент, *Универзитет Евро Балкан, Скопје*

Примената на компјутерски потпомогнати ревизорски техники во ревизијата
на измами како придобивка од развојот на информациона технологија 698

М-р Нада Донева,
Кандидат на Школата за докторски студии,
Правен факултет „Јустинијан Први“,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Република Македонија

ЕВТАНАЗИЈА

Апстракт: За законодавството на една држава е особено значајно да ги уредува сите животни ситуации, односно да не постојат правни празнини, кои најчесто се пополнуваат со искуства од практиката. Како хипотеза од која се поаѓа при истражувањето, се определува оправданоста на извршување на акт на евтаназија единствено кога ќе биде зачувана нејзината суштина - усмртување од хумани побуди. Основен аргумент со кој се поткрепува вака поставената хипотеза е фактот дека кон извршување на евтаназија се пристапува и од нехумани побуди. Инкриминирањето на евтаназијата во казненото законодавство претставува застрашување и генерална превенција во однос на оние кои ќе посегнат по туѓ живот од нехумани и неблагодарни побуди. Евтаназијата е постапка на прекинување на човечки живот на безболен начин, со цел олеснување на болките и мачењето на болното лице кога шансите за подобрување на неговата здравствена состојба се минимални или не постојат. Вака дефинирана, евтаназијата треба да остане инкриминирана, а потребата да се спушти долната граница на казнување на сторителот на делото, се јавува како неминовна. Во однос на регулирањето на правниот статус на евтаназијата, казненото законодавство на Република Македонија е чекор напред од оние законодавства каде евтаназијата се изедначува со основниот облик на убиство, бидејќи го сместува ова казнено дело во делот на привилегирани убиства. Оној кој врши убиство од благородни побуди, односно од сожалување, милост, не заслужува иста строгост при казнувањето како извршителот на основното дело на убиство.

Клучни зборови: Убиство од благородни побуди, Казнено дело, Кривичен законик на РМ, Декриминализација, Евгеника.

Abstract: The legislation of the country should regulate all life situations in order to avoid the existence of gaps, which are mostly filled with experiences from the practice. As a hypothesis from which starts the research, is determined the justification of committing an act of euthanasia only when her essence - mercy killing is saved as a starting point. The basic argument that supports this hypothesis is the fact that the performance of euthanasia is accessed from

inhuman motives also. Inclusion of euthanasia in criminal law is deterrence and general prevention to those who reach for other life by inhuman and ignoble motives. Euthanasia is the process of terminating human life on a painless way, aimed at easing the pain and suffering of the sick person when the chances of improving his health are minimal or non - existent. This way defined, euthanasia should remain incriminated and the need to put down the lower limit of the punishment of the perpetrator, appears as imminent. In terms of regulating the legal status of euthanasia, criminal legislation of the Republic of Macedonia is a step ahead of those jurisdictions where euthanasia is equal with the basic form of murder because it puts this offense in terms of privileged murders. One who performs the mercy killing does not deserve the same punishment as the perpetrator of the primary act of murder.

Key words: *Mercy killing, Crime, Criminal Procedure Code, Decriminalization, Eugenics.*

ВОВЕД

Евтаназијата како проблем и појава за која сè уште немаат разјаснети ставови ниту науката, ниту практиката, е присутна уште во најстарите примитивни заедници. Стојалиштата во врска со убиството од милосрдие (од сожалување) кое се врши со цел да му се помогне на тешко болниот да се ослободи од своите страдања, поаѓаат од целосно негово неодобрување, па сè до одобрување и прифаќање на евтаназијата. Најпрво таа се идентификувала со убиството и ставот на отфрлање на какво било убивање заради избавување од маките, бил долго застапен. Ваквите сфаќања кај некои народи се напуштаат, па на евтаназијата и се придава карактер на привилегирано убиство, сè додека во некои држави не се декриминализира потполно. Влијание врз ваквото еволуирање на ставовите имаат и бројни мислителци и филозофи кои зборувале за животот и смртта, а со тоа и за евтаназијата како начин човекот да се спаси од страдањата. Во тој поглед, убиството од милосрдие одамна му е познато и на правото и на правната наука, односно ова кривично дело е дел од кривичните законодавства уште од почетокот на XI век.

1. Општ осврт на проблемот на евтаназијата

1.1. Морално - етички аспекти на животот и смртта и биоетичките проблеми поврзани со евтаназијата

„Создавањето на сопствена животна содржина и богатство и нивното одржување е *conditio sine qua non* на човечката солидарност.“¹ Никој никому, со никаква сила и моќ не може да му подари живот, од каде произлегуваат морално - етичките норми според кои никој со сила не може да му го одземе

¹ Јагнула Куновска, „Кривично - правни аспекти на самоубиството, обидите за самоубиство и евтаназијата“ (Магистерски труд, Правен факултет “Јустинијан Први“ - Скопје, 1986), 8.

на човекот она што не може да му го даде. Со постојаното доизградување на квалитетот на животот, се градат и норми кои обезбедуваат негова заштита од насилна смрт. Фактот што живееме во време кога општеството го достигнува својот највисок степен на развој и хуманизација на односите меѓу луѓето и обезбедува највисок степен на заштита на нивните права и слободи, го поставува прашањето за „правото на смрт“. Правото на смрт е достигнување на англосаксонското право, настанато врз основа на повеќе драматични случаи во здравството на САД, но инспирарно е истовремено и од напредокот на науката, особено медицината, која со својот напредок доведува до продолжување на животниот век и надминување на старите граници на животот и смртта.

Со појавата на Биоетиката, наука која се соочува со проблемите кои произлегуваат од медицинските истражувања со употреба на технологијата, а која особено се занимава со три фази од човековиот живот: со почетокот, со продолжувањето и со крајот на биолошкиот живот, евтаназијата, односно убиството од милосрдие, се вклучува во биоетичките проблеми поврзани со крајот на биолошкиот живот на човекот. Во рамки на биоетичкото соочување со евтаназијата, се споменува Хипократовата заклетва како етичко обврзување на секој лекар, со која докторите се обврзуваат дека нема да му дадат смртоносен лек на никој кој тоа го бара и дека никому нема да му дадат таков совет.² Во поглед на биоетичките проблеми што се поврзани со евтаназијата, значајно е да се спомене и членот 8 од Кодексот на медицинската деонтологија во рамки на Лекарската комора на Македонија, според кој докторот ја осудува евтаназијата, обврзувајќи се до последниот миг да се бори за животот на болниот.³ Биоетиката не ја оправдува евтаназијата, односно благата смрт и укажува на опасностите кои демнеат со прифаќањето на истата. Притоа, особено се нагласува мислењето според кое, било која форма на прекин на животот, која погрешно се нарекува евтаназија, претставува злочин против тајната на животот и е идентична со човекоубиството.⁴

2. Етимологија, генеза и поим на евтаназијата

2.1. Етимолошки осврт на евтаназијата

Како и другите термини позајмени од историјата, и евтаназијата има различни значења во зависност од употребата. Поимот „евтаназија“ потекнува од грчкиот збор *euthanasia*, кој значи „добра смрт“. Зборот

² http://www.nvz.com.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=23:hipokratovazakletva&Itemid=25

³ <http://www.lkm.org.mk/akti/kodeks.htm>

⁴ <http://preminportal.com.mk/content/view/114/65/>

euthanasia, е кованица од зборовите *eu* - еу, што значи „добро“ и *θάνατος* - *thanatos*, кој значи „смрт“. Вака одредена, евтаназијата се однесува на праксата на ставање на крај на животот на начин кој ја ублажува болката и страдањата, односно значи „лесно и благо умирање, гаснење на животот без смртни болки, ублажување на смртта со давање на наркотици на болниот.“⁵

Првата очигледна употреба на терминот „евтаназија“ му припаѓа на историчарот Suetonius, опишувајќи ја врз основа на смртта на императорот Октавијан Август, кој, умирајќи брзо и без страдање во рацете на неговата сопруга Ливија, ја искусил евтаназијата за која имал желба. Во медицински контекст, терминот „евтаназија“ прв го употребил Francis Bacon (1516 - 1626) во своето дело „*Novum organum*“ во 17-от век, односно во 1620 година. Вака употребениот термин се однесувал на лесна, безболна, среќна смрт, за време на која лекарите се одговорни за олеснување на физичката болка на телото.

2.2. Поимно одредување на евтаназијата

Стремежот за одредување на поимот на евтаназијата, односно убиството од милосрдие, намерата да се навлезе во суштината на поимот и да се разгледаат сите негови значења, може да најде на контрадикторни гледишта, па врз основа на тоа и исти такви, различни и многубројни заклучоци можат да нè наведат на формирање на погрешни сфаќања и ставови во врска со појавата. Појава како што е евтаназијата, која со себе ги носи постојаните дилеми во врска со нејзиното легализирање и осудите кои ја следат, затоа што сите луѓе се различни и согласно на своите сфаќања, ги изразуваат на нив својствен начин, добива голем број дефиниции за својата содржина, различни, но сепак идентични при определувањето на битието на поимот.

Најсуштински, евтаназијата претставува активност целно насочена кон прекинување на животот од страна на некој друг, а не на личноста на која се однесува, на барање на последниот. Различно од евтаназијата, асистираниот (потпомогнато) самоубиство претставува асистенција, односно помош дадена на едно лице со намера да се прекине неговиот живот на барање на таа личност. Овој акт се однесува на практиката на прекинување на животот на начин кој ја олеснува болката и страдањето на терминалните пациенти; попрецизно, таа претставува намерна интервенција, преземена со изрична намера да стави крај на животот и да го ослободи пациентот од страдање.⁶ Според друга дефиниција, евтаназија е практика на прекинување на животот на личност или на животно, бидејќи се смета дека живеат нетолерантен живот, на безболан начин или со минимални болки, со смртоносна инјекција, предозирање со лекови или со повлекување на

⁵ Никола Тупанчески, „Криминализацијата на евтаназијата во Република Македонија“ (Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, 1998), 1.

⁶ <http://en.wikipedia.org/wiki/Euthanasia>

подржувањето на животот.⁷ За евтаназијата може да сретнат и поимни определувања како што се оние кои ја идентификуваат со намерно убивање со акт или пропуштање на зависно човечко битие, во негова наводна корист.⁸

2.2.1. Класификација на евтаназијата

При објаснувањето на евтаназијата, за да може истата полесно да се прифати и полесно да се разберат спротивставените гледишта за нејзината декриминализација, направена е класификација на истата. Класификацијата на евтаназијата, пред сè, поаѓа од тоа дали болното лице дало согласност за извршување на евтаназија или не. Според овој критериум, појавата може да се сретне во три вида: доброволна, недоброволна и присилна евтаназија.

Согласно спроведената евтаназија, односно извршувањето на актот на барање на пациентот, се нарекува доброволна евтаназија. Терминално болните луѓе, чиј квалитет на живот е сериозно оштетен, ја изразуваат својата волја за спроведување на акт на евтаназија најчесто поради неподносливата болка, поради што мислат дека повеќе не живеат достоинствено. Ако актот на евтаназија е извршен во услови кога пациентот не може да ја искаже својата волја, или ако не направил барање за евтаназија, односно не изразил согласност, станува збор за недоброволна евтаназија. Овој вид евтаназија, ја вклучува и „детската евтаназија“, која е нелегална насекаде во светот, освен во Холандија, каде е декриминализирана и дозволена под точно одредени, специфични околности. Евтаназијата извршена спротивно на волјата на пациентот, односно во случаите кога друго лице донесува одлука за болното лице кое е неспособно самото да го стори тоа, се нарекува присилна евтаназија.

Претходно наведените видови евтаназија, доброволната, недоброволната и присилната, можат да бидат спроведени активно и пасивно, па во овој контекст, евтаназијата може да биде активна и пасивна, а голем број автори кои пишуваат за евтаназијата, сметаат дека овие изрази водат во погрешна насока и се бескорисни. „Активната и пасивната евтаназија се диференцирани врз основа на вкупноста на активностите кои се преземаат со цел да се постигне однапред определената интенција.“⁹

Активната евтаназија вклучува употреба на смртоносни супстанции или сили кои помагаат да се убие. Освен што евтаназијата може да биде спроведена со преземање на соодветна активност, истата може да се изврши и со непреземање на неопходните активности кои пациентот го одржуваат жив. За разлика од активната, пасивната евтаназија претставува прекинување

⁷ <http://www.soc.iastate.edu/sapp/euthanasia.pdf>

⁸ <http://www.euthanasia.com/definitions.html>

⁹ Jennifer McDougall Fecio, Martha Gorman and Carolyn S. Roberts, *Euthanasia: a reference handbook* (USA, 2008), 1.

на општиот третман на болниот, односно на антибиотици неопходни за продолжување на животот. Лекарите и болничкиот персонал го напуштаат терапевтскиот процес на болниот и процесот на бедуње и иако болниот можат да го одржат во живот барем кратко, тие тоа не го прават.

Границата помеѓу грижата за оној кој умира и евтаназијата може да биде многу мала. Постојат ситуации во кои секогаш не може да се разграничи дали крајната последица на медицинските зафати е ублажување на болката и страдањето или евтаназија. Давањето јаки седативи за ублажување на болката на слабите организми на неизлечиво болните и пациентите кои се на умирање, посредно го забрзува моментот на смртта. Со текот на времето на лекување, способноста за аспирорпција на лековите опаѓа, па во одредени случаи не е можно со сигурност да се утврди која доза на лекови е смртоносна. Во вакви ситуации станува збор за т.н. „политика на двоен ефект“: основна намера на применетите методи е ослободување од болките, а смртта е предвиден, но не и посакуван нус - производ. Доколку настапи смрт, не се работи за вистинска, непосредна, туку за посредна евтазија, која и во теоријата и во праксата се смета за етички оправдана.

Посакувана (тестамент) евтаназија постои во случаите кога има изјава на болниот со која тој однапред се одрекува од примена на посебни техники и зафати, доколку некогаш се најде во ситуација во која ќе страда и ќе нема изгледи за оздравување.

3. Компаративен осврт

3.1. Евтаназијата во современите казнени законодавства

Евтаназијата во современите казнени законодавства се доведува во непосредна врска со облиците на убиство како гранични случаи, со додатниот елемент дека ваквиот криминален чин треба да се оправда, бидејќи се врши по желба на жртвата или по сопствено уверување, но со намера на тешко болното, немоќно лице да му се помогне во умирањето. Хуманоста во постапувањето и тежнението да се зачува достоинството на човекот во умирањето, како битни елементи на евтаназијата, во различни држави со различен степен на развој, со различни општествено - економски, политички и системи на социокултурни вредности, се толкуваат на различен начин и врз таа основа имаат различно значење.

3.1.1. Словенија

Казнениот законик на Словенија¹⁰ содржи интересно решение за привилегираните убиства, кое може да се протолкува широко.

¹⁰Kazenski Zakonik Republike Slovenije, *Uradni list RS*, 63/1994.

Чедоморството и убиството на миг не се единствените привилегирани убиства според овој закон. Иако не содржи посебна одредба за убиството на барање, односно убиството од сомилост - евтаназија, пречистениот текст на законот¹¹, во член 127 (задржувајќи ја старата одредба од член 46 став 4 од КЗ на Словенија) со кој се инкриминирани основниот и квалифицираните облици на убиство, стои став 3 кој се однесува на „Убиство под особено олеснувачки околности“, односно околности кои одземаат од тежината на делото и го изедначуваат со другите привилегирани убиства, па за сторителот на овој облик на убиство предвидува казна затвор во траење од шест месеци до пет години.¹²

3.1.2. Хрватска

Повоеното југословенско казнено право не познава убиство на барање, а една од причините е злоупотребата на евтаназијата од страна на нацистичките лекари, па во првите повоени години, кога се подготвувал првиот казнен законик на Хрватска, бил заземен внимателен став. Дотолку повеќе што за евтаназијата, сè е отворено и полно со проблеми.¹³

Во првиот нацрт - предлог на Казнениот законик на Сојузна Република Хрватска од 1976 година, било предвидено и казненото дело „Убиство извршено на барање“ и во тоа време единствено во оваа држава постоел ваков предлог, кој на крај отпаднал. Новото хрватско казнено законодавство чиј почеток го означува донесувањето на Казнениот закон на Република Хрватска од 1997 година, во својот каталог на инкриминации го внесува казненото дело „Усмртување на барање“. ¹⁴ Според одредбата систематизирана во член 94 од Казнениот закон¹⁵, „тој што ќе усмрти друг на негово изрично и сериозно барање, ќе се казни со казна затвор од една до осум години.“ Според законскиот опис, ова казнено дело ги содржи сите конститутивни елементи на казненото дело „Убиство“ од член 90 од КЗ на Хрватска, па во тој контекст претставува намерно усмртување на друго лице, но со постоење на една додатна околност која не ја содржат останатите облици на убиство, односно овде нема противење на жртвата како кај останатите облици.

¹¹ Kazenski Zakonik Republike Slovenije - uradno preciščeno besedilo (KZ-UPB1), *Uradni list RS*, 40/2004.

¹² Во КЗ на Словенија од 1994 година и неговите измени и дополнувања сè до најновиот пречистен текст од 2004 година, казната предвидена за овој облик на убиство изнесувала од шест месеци до три години.

¹³ Zvonimir Šeparović, *Zaštita covjeka - krivicno pravo - posebni dio* (Zagreb - Beograd, 1987), 39.

¹⁴ Kazneni zakon Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 110/1997, članak 94 - „Usmrcenje na zahtjev“.

¹⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, *Narodne novine*, 152/2008.

3.1.3. Велика Британија

Иако најголем дел од државјаните на Велика Британија се согласни во поглед на легализацијата на евтаназијата, Парламентот одбива да донесе закони кои ќе го регулираат ова прашање и во 1997 година било спроведено гласање со кое бил поразен седумнаесеттиот обид за легализација на овој акт. Ваквото одбивање да се донесе закон за евтаназија е резултат на ставот на црквата на Англија дека потпомогнатото самоубиство е неспово со Христијанската вера и не смее да биде дозволено од правото.

„Актот за самоубиство“¹⁶ од 1961 година го декриминализира самоубиството, но го одредува како нелегално помагањето, наведувањето и порачувањето самоубиство на друг. Британското здравствено друштво најпрво се изјасни за безусловно почитување на животот на човекот, но лекарите не се посветени на зачувување на животот по секоја цена. Врз основа на околностите на конкретен случај, можно е прекинување на терапијата. Во 1994 година, Домот на лордовите востановил комисија која врз основа на прибраните податоци за оваа појава, се изјаснила против активната евтаназија, во согласност со ставот дека е етички да се намали болката, дури и ако тоа предизвика смрт. Според согледувањата на комисијата, легализацијата на евтаназијата, како во другите држави, така и во Англија, не може да се ограничи единствено на доброволната евтаназија.¹⁷

3.1.4. Соединетите Американски Држави

Во САД, евтаназијата е нелегална во повеќето држави, освен во Вашингтон, Орегон, Монтана и до одреден степен во Тексас. Обидите за легализација на евтаназијата резултираа со составување на гласачки ливчиња и легислативни записи на територијата на САД во текот на последните дваесет години. Идејата за легализација на оваа појава го достигна својот врв во текот на 1930-та година, а ваквите намери се намалија за време на, и после Втората светска војна. Напорите за остварување на ваквата идеја беа оживеани во текот на 1960 и 1970 година во контекст на појавата на „правото на смрт“, потпомогнато самоубиство од страна на лекарот во либералната биоетика и преку формулирањето на претходни директиви како основа за извршување на евтаназија. Неколку големи судски случаи (оној на Карен Ана Квинлан¹⁸) имаат огромна улога во напредувањето на идејата за

¹⁶The Suicide Act, донесен во 1961 година од страна на Парламентот на Велика Британија.

¹⁷<http://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4200805207.pdf>

¹⁸Karen Ann Quinlan (1954-1985), била значајна личност во историјата на контроверзното право на смрт во САД. На возраст од 21 година, на роденденска забава, конзумирајќи алкохол и лекови, паднала во несвест и престанала да дише, при што добила и непоправливо оштетување на мозокот, па била пренесена во болница каде ја одржувале во живот со помош на респиратор, бидејќи таа паднала во постојана вегетативна состојба. По неколку месечното одржување во живот со помош на респиратор, нејзините родители побарале од болницата да ја прекине активната грижа и да и дозволи да умре, на што болницата се спротивставила и

декриминализација на евтаназијата кои ги поддржуваат законските права на пациентите и ги охрабруваат самите пациенти, односно нивните старатели на извршување барем на пасивна доброволна евтаназија.

Во 1994 година во државата Орегон, донесен е закон со кој се легализира смртта со помош на лекар со одредени ограничувања, со што Орегон е првата држава во САД, а нејзиното законодавство едно од првите законодавства во светот, кои официјално го прават тоа. Во 1997 година направен е обид за укинување на „Законот за достоинствена смрт на Орегон“¹⁹, наведувајќи го како причина недостатокот на задолжителна одредба за советување, одредба за известување на семејството, строги барања за известување и соодветно жителство, кој завршува без успех како резултат на потврдувањето на актот на изборите.²⁰ По неколку обиди од страна на пратениците на државно и федерално ниво за укинување на законот, во 2005 година Врховниот суд на САД, по согледувањето на аргументите во конкретен случај, донел одлука за придржување кон овој закон.

3.1.5. Холандија

Холандија е прва држава во светот која ја декриминализира евтаназијата со посебен „Закон за евтаназија“²¹ во 2002 година и со тоа го покренала прашањето за легализација на оваа појава и кај други држави, а само мал број од нив го следат нејзиниот пример. Актот на евтаназија во Холандија се врши уште од 1973 година, иако членот 293 од Казнениот закон предвидува казна затвор во траење од најмногу дванаесет години или парична казна за оној кој ќе му го одземе животот на друг на негово изрично и сериозно барање.²² Притоа, кога се зборува за легализацијата на ваквата појава, акцентот се става на правото на одлучување за сопствениот живот, на барањето соодветна дефиниција на поимот и на претходно декриминализираните лекарски активности кои претставуваат помош при умирањето.²³ Според прецизната дефиниција, евтаназијата претставува акт со намера да се прекине животот на пациентот од страна на друго лице, а не

побарала од државниот обвинител да поднесе тужби за убиство против нив. Врховниот суд во Њу Џерси донел одлука во нивна корист, што значело дека ја добиваат битката за спас на својата ќерка. Родителите, со помош на еден издавач, напишале книга за нивната законска битка, насловена „Karen Ann“, која е објавена во 1997 година.

¹⁹Oregon Death with Dignity Act, потврден на 8 ноември 1994 година во Орегон, го легализира асистираниот самоубиство и им дозволува на терминално болните пациенти да го одредат времето на нивната смрт.

²⁰http://en.wikipedia.org/wiki/Oregon_Death_with_Dignity_Act

²¹The Dutch Euthanasia Act (The Termination of Life on Request and Assisted Suicide (Review Procedures) Act), 1 април 2002.

²²<http://www.catholiceducation.org/articles/euthanasia/eu0021.html>

²³<http://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4200805207.pdf>

лицето на кое се однесува, на барање на последниот.²⁴ Евтаназијата во Холандија сè уште е казнено дело, а законот претставува кодификација на дваесет години стара конвенција за холандската медицинска заедница, според која лекарите кои извршиле евтаназија под специфични околности не подлежат на казнено гонење. Холандскиот Закон за евтаназија ги декриминализира евтаназијата и асистираниот самоубиство единствено во многу специфични случаи и под многу специфични околности, па во тој контекст, овие акти се неказниви само ако присутниот лекар дејствува во согласност со критериумите на должната грижа. Овие критериуми, пред сè се однесуваат на барањето на пациентот, неговото страдање кое треба да биде неподносливо и безнадежно, информациите кои му се дадени на пациентот, непостоењето на рационални алтернативи, консултациите со друг лекар и применетиот метод за прекинување на животот. За да се потврди изразената согласност на пациентот за евтаназија, лекарите треба да поднесат извештај за евтаназија до посебно формирана комисија.

Евтаназијата претставува казнено дело во случаи кога не се исполнети законски предвидените услови за нејзина оправданост, со исклучок на неколку ситуации²⁵ кои не се предмет на правно ограничување, бидејќи се сметаат за нормална медицинска пракса. Во согласност со постојното холандско право, евтаназијата е легална единствено во случај на безнадежно и неподносливо страдање, што во пракса значи дека е ограничена на она страдање предизвикано од значителна болка. Помагањето некому да изврши самоубиство без да бидат исполнети условите кои ги предвидува Законот за евтаназија, е нелегално.

4. Евтаназијата според казненото законодавство на Република Македонија

Во казненото законодавство на Република Македонија, убиството од благородни побуди претставува казнено дело, односно е одредено како криминален чин. Притоа, до донесувањето на новиот Кривичен законик²⁶, во нашето казнено законодавство не постоеше посебна одредба која го инкриминира убиството од милосрдие. Кривичниот Законик на Република Македонија ја уредува евтаназијата во рамки на четиринаесеттата глава -

²⁴P.J. van der Maas, J.J.M.vanDelden andL. Pijnenborg, *Euthanasia and other Medical Decisions Concerning the End of Life* (Amsterdam, The Netherlands:Elsevier Science Publishers B.V., 1992), 39.

²⁵ Станува збор за следиве ситуации: прекинување или незапочнување со медицински некорисен, бесплоден третман, прекинување или незапочнување со третман ако тоа го бара пациентот и забрзување на смртта како пропратен ефект на третман кој е неопходен за ублажување на сериозни болки.

²⁶ Кривичен законик, *Службен весник на Република Македонија*, 37/1996; последен пречистен текст - *Службен весник на Република Македонија*, 19/2004.

„Кривични дела против животот и телото“. „Делата против животот и телото се најелементарен облик на криминалитет во општата социолошка и криминолошка смисла.“²⁷ Казненото право го заштитува човековиот живот, како еден од објектите на заштита, кој како процес, од започнувањето до згаснувањето, е релевантен за заштита и одбрана од насилство врз него.

Членот 124 од Кривичниот законик²⁸ ја опфаќа одредбата „Убиство од благородни побуди“, со содржина: „Тој што друг ќе лиши од живот од благородни побуди, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години“. Со ваквата инкриминација, Република Македонија се вклучува во групата на држави кои експлицитно ја санкционираат еутаназијата. Во согласност со законскиот опис, убиството од благородни побуди, претставува акт на лишување од живот на болно лице од сожалување кон неговата состојба на безнадежност дека ќе се излечи и кое поради таквата состојба страда и поднесува неиздржливи болки.

Објект на заштита кај сите дела на убиство, соодветно на тоа, и кај убиството санкционирано во член 124 од КЗ на РМ, е животот на човекот. Дејствие на извршување на ова казнено дело е лишувањето од живот на лице од благородни побуди; објект на дејствието е човек кој е тешко болен и кој поради страдањата предизвикани од болеста го сака сопственото умирање, па во тој контекст, цел на лишувањето од живот е скратување на неговите маки. Ова казнено дело може да биде извршено со сторување и со пропуштање, односно несторување и во тој поглед особено релевантна е поделбата на еутаназијата на активна и пасивна. Притоа, активната еутаназија спаѓа во редот на *delicta commissiva* (казнени дела извршени со сторување), односно може да биде извршена со активно поведење на лекар или блиско лице на болниот. Дејствие на извршување на активна еутаназија е употребата на соодветни супстанции кои се внесуваат во човековото тело, а последица на ваквата активност на лекарот е настапувањето смрт. Во однос на извршувањето на ова казнено дело со пропуштање и манифестацијата на пасивен став при постоење гарантен однос на сторителот од кој произлегува обврска за спречување на смртта на друг, во предвид доаѓа пасивната еутаназија (*delicta ommissiva*, казнени дела извршени со пропуштање, односно несторување). Станува збор за необезбедување на потребните средства или преземање на активностите кои болниот го одржуваат во живот. Последица на извршувањето на ова казнено дело е настапување на смрт и делото ќе биде довршено во моментот кога истата настапила. Помеѓу дејствието на извршување и последицата, треба да постои причинска врска.

Инкриминацијата од КЗ на РМ која се однесува на казненото дело „Убиство од благородни побуди“, не предвидува постоење на изрично и

²⁷ Владо Камбовски, *Казнено право - посебен дел* (Скопје: Просветно дело АД, 2003), 19.

²⁸ Закон за изменување и дополнување на Кривичниот законик, *Службен весник на Република Македонија*, 114/2009.

сериозно барање на болното лице за преземање на акт на евтаназија во однос на истото, за разлика од повеќето држави кои посебно ја инкриминираат евтаназијата и во чии законодавства барањето на пациентот е составен дел на дефиницијата за евтаназија и една од претпоставките за нејзина легализација и неказнување онаму каде е декриминализирана. „Законодавецот исклучиво води сметка за мотивите на казненото дело и смета дека согласноста на жртвата не треба да претставува *conditio sine qua non* за остварување на законското битие на ова казнено дело.“²⁹ Формално - правното толкување на законската одредба упатува на заклучок дека мотивот за извршување на казненото дело - постоењето благородни побуди, како сожалување, милост и сл., е доволна основа за да му се одреди привилегиран облик. Притоа, во казнено - правната литература преовладуваат ставовите според кои, доколку законодавецот одредил дека „убиство од благородни побуди претставува лишување од живот на друг од благородни побуди на изрично и сериозно барање на жртвата“, одредбата од законот би била попрецизна, а прецизноста би ги намалила злоупотребите на недостатокот на истата.

Аргументи „за“ или „против“ криминализација на евтаназијата

Во однос на легализацијата на евтаназијата, како основен проблем околу кој се судираат науката и практиката, сè уште не е прифатено единствено стојалиште. Според поддржувачите на легализацијата на оваа појава, хумано е да се прекине страдањето на човек кој ја очекува сопствената смрт и да се олесни неговото умирање, да биде достоинствено и брзо, без измачување и продолжено страдање. Друг аргумент кој се истакнува во прилог на легализирањето на евтаназијата е правото на живот, како неприкосновено право за кое секоја единка одлучува сама, па оттаму и правото на избор на сопствената смрт. Последователно на ова право, се надоврзува и правото на човекот да избере некој друг да му помогне во прекинувањето на неговиот „неквалитетен“ живот и приближувањето на смртта, кога тој самиот не може да го стори тоа, бидејќи се наоѓа во состојба во која не може да му се помогне на друг начин, освен со предизвикување на неговата смрт.

Аргументирањето на ставовите на оние кои се против легализација на евтаназијата е посилено и преовладуваат аргументите на страна на криминализација на ваквата појава. И овде, пред сè, се поаѓа од правото на живот, неговата универзална заштита и неповредливост; животот на секој човек треба да се поддржи и да се негува, во било која форма и да се појавува. Животот е свет, тој е дар од Бога и само Бог има право да одлучува за начинот и времето на престанување на човековиот живот. На страна на инкриминирањето на евтаназијата е и криминално - политичкиот став дека еден поединец не може слободно да диспонира со животот како правно

²⁹ Тупанчески, „Криминализација на евтаназијата во Република Македонија“, 7.

добро; иако самиот може да ја избере својата смрт, не може ова право да го пренесе на друг и не смее да дозволи друг да донесува одлуки за неговата смрт. Медицината денес се развива толку брзо, што пронаоѓа лек за скоро секоја болест и можностите за лекување кои ги нуди, треба да бидат единствен начин за олеснување на болките и страдањата на тешко болните. Од друга страна, пак, „новите медицински технологии, како реанимационите, трансплантолошките и фармаколошките, создаваат нова морална реалност - ситуации на убиства од милосрдие, сожалување, поради спасување на друг живот“³⁰. Професионалноста на лекарите и нивната улога во спасување, а не скратување на животот на пациентите, уште повеќе и Хипократовата заклетва на која се обврзани, е уште еден аргумент во низата против евтаназијата и нејзиното легализирање. Во прилог на криминализацијата на евтаназијата и нејзиното санкционирање, особено се истакнуваат религиозните сфаќања и противењето на евтаназијата, моралот и моралната неприфатливост на појавата и ставот дека „заедницата која лесно ги лишува своите членови од сите тешкотии и страдања, постепено ја губи смислата на своето постоење“³¹.

ЗАКЛУЧОК

Во времето во кое живееме неизбежно е почитувањето на правото на живот, кое го вклучува и барањето за почитување на правото на смрт. Имено, почитувањето на достоинството на животот го повлекува со себе и почитувањето на достоинството на смртта. Прашањето за достоинствена смрт не е само теоретско, бидејќи различните животни ситуации бараат практични и конкретни решенија. Денес медицината го спасува и продолжува животот на спектакуларен начин, при што постои добро лечење и претерано лечење, а двете се спротивни едно на друго. Ако борбата за одржување во живот на пациентот стане бесмислена и ако болниот спротивно на неговата волја се присилува да живее, доаѓа до повреда на правото на достоинствен и горд живот.

Ставот кој се наметнува после истражувањето за предметната појава - евтаназијата, односно убиството од милосрдие, е приклонет кон постојното законско решение, но делумно изменето. Во рамки на законскиот текст, евтаназијата треба да остане инкриминирана, а потребата да се спушти долната граница на казнување на сторителот на делото, се јавува како неминовна, ако сакаме уште повеќе да се приближиме до казнените законодавства на оние држави кои ја легализирале и врз основа на тоа ја дозволуваат евтаназијата.

³⁰ <http://bogomislie.bravehost.com/biblioteka/4-evtanazija.pdf>

³¹ Камбовски, *Казнено право - посебен дел*, 47.

CONCLUSION

In the time in which we live, it is inevitably to respect the right of life, which includes the requirement to respect the right of death also. The respect of the dignity of life entails respect of the dignity of death. The issue of dignified death is not just theoretical, because different life situations require practical and concrete solutions. Today medicine saves and prolongs life in a spectacular way, with a good treatment and over - treatment and both are opposite each other. If fight for the life of the patient becomes meaningless and if the patient against his will is forced to live, there is violation of the right to a dignified and proud life.

The conclusion after the study of the subject - euthanasia or mercy killing, is affiliated with the existing legal solution, but partially modified. Within the criminal law text, euthanasia should remain incriminated and the need to put down the lower limit of punishment of the offender, appears as inevitable if we want to come closer to the criminal legislations of those countries that legalized and allow euthanasia.

БИБЛИОГРАФИЈА

1. Камбовски, Владо. *Казнено право - посебен дел*. Скопје: Просветнодело АД, 2003;
2. Куновска, Јагнула. „Кривично - правни аспекти на самоубиството, обидите за самоубиство и еутаназијата“. Магистерски труд, Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, 1986;
3. Maas van der, P.J., J.J.M. van Delden, and L. Pijnenborg. *Euthanasia and Other Medical Decisions Concerning the End of Life*. Amsterdam, The Netherlands: Elsevier Science Publishers B.V., 1992;
4. McDougall Fecio, Jennifer, Martha Gorman, and Carolyn S. Roberts. *Euthanasia: a reference handbook*. USA, 2008;
5. Тупанчески, Никола. „Криминализацијата на еутаназијата во Република Македонија“. Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, 1998;
6. Šeparović, Zvonimir. *Zaštita čovjeka - krivično pravo - posebni dio*. Zagreb - Beograd, 1987;
7. Закон за изменување и дополнување на Кривичниот законик. *Службен весник на Република Македонија*, 114/2009;
8. Kazenski Zakonik Republike Slovenije. *Uradni list RS*, 63/1994;
9. Kazenski Zakonik Republike Slovenije - uradno preciščeno besedilo (KZ-UPB1). *Uradni list RS*, 40/2004;
10. Kazneni zakon Republike Hrvatske. *Narodne novine*, 110/1997;

11. Кривичен законик. *Службен весник на Република Македонија*, 37/1996, 19/2004;
12. Oregon Death with Dignity Act. USA, 1994;
13. The Dutch Euthanasia Act, 1 април 2002;
14. The Suicide Act. Great Britain, 1961;
15. http://www.nvz.com.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=23:hipokratovazakletva&Itemid=25
16. <http://www.lkm.org.mk/akti/kodeks.htm>
17. <http://preminportal.com.mk/content/view/114/65/>
18. <http://en.wikipedia.org/wiki/Euthanasia>
19. <http://en.wikipedia.org/wiki/Euthanasia>
20. <http://www.soc.iastate.edu/sapp/euthanasia.pdf>
21. <http://www.euthanasia.com/definitions.html>
22. <http://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4200805207.pdf>
23. http://en.wikipedia.org/wiki/Oregon_Death_with_Dignity_Act
24. <http://www.catholiceducation.org/articles/euthanasia/eu0021.html>
25. <http://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4200805207.pdf>